

УДК 378.147.016:81'243:378.1.014.3(4)

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ЩОДО ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ У КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

Юлія Заяць

*Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Дорошенка, 41, 79000 Львів, Україна*

Проаналізовано головні підходи щодо викладання іноземних мов професійного спрямування, розглянуто засоби їх реалізації.

Ключові слова: іноземна мова професійного спрямування, комунікативний підхід, самостійно-індивідуальний підхід, технологічний підхід.

Забезпечення гарантії якості вищої освіти та досконале володіння іноземною мовою випускниками ВНЗ є тими вимогами Болонської Конвенції, що зумовлюють удосконалення процесу викладання іноземної мови професійного спрямування. Оволодіння іноземною мовою як засобом професійної комунікації визначає проблематику нашого дослідження.

У педагогічній науці активно аналізують стан освіти та способи вдосконалення навчального процесу у вищій школі. Аналіз літературних джерел засвідчує актуальність питань Болонського процесу та вагомості напрацювання з цієї проблематики. У своїх працях В. Андрущенко, І. Бабин, В. Грубінко, С. Довгий, В. Кремень, В. Литвин аналізують сучасний стан освіти, визначають сутність завдань Болонської Конвенції. Однак іноземна мова професійного спрямування (за Н. Астаніною та Г. Бакаєвою – англійська мова спеціального вжитку ESP) потребує особливої уваги та детальніших досліджень, оскільки не є достатньо висвітленою у контексті Болонської Конвенції.

Головною метою статті є огляд головних засобів та методів реалізації комунікативного, самостійно-індивідуального та технологічного підходів у процесі викладання іноземної мови професійного спрямування. Аналізуючи найпоширеніші засоби, увагу зосереджено на перевагах для об'єктів навчального процесу – майбутніх фахівців, які застосовуватимуть іноземну мову в професійній діяльності.

На сучасному етапі в Україні чітко визначені орієнтири на входження в освітній та науковий простір Європи. Теперішній час характеризується наполегливою працею над практичним приєднанням до Болонського процесу, принципи якого повинні бути впроваджені до 2010 року. Аналіз літературних

джерел свідчить, що видатні українські педагоги мають вагомі напрацювання щодо модернізації педагогічної освіти в рамках Болонського процесу. Це питання досліджують В. Андрущенко, І. Бабин, В. Грубінко, С. Довгий, В. Кремень, В. Литвин. У своїх публікаціях автори розкривають завдання та критерії освіти, аналізують переваги й недоліки реформування системи освіти, оцінюють перспективи розвитку. Спираючись на ці дослідження, можна визначити, що провідними цілями освітньої сфери України в контексті Болонського процесу є якість підготовки фахівців, відповідність європейському ринку праці, мобільність, посилення конкурентоспроможності української системи освіти [1]. Вищими навчальними закладами України здійснено достатньо багато: перехід до ступеневої освіти, підготовку фахівців за новими напрямками, впровадження кредитно-модульної системи у структуру навчального процесу. Однак серед поставлених цілей і принципів є низка таких, результативність яких неможливо стверджувати на певному етапі, оскільки їх ефективність можлива тільки після вдосконалення процесу викладання низки навчальних дисциплін. Однією з таких дисциплін є іноземна мова професійного спрямування. У центр уваги поставлено забезпечення гарантії якості вищої освіти й досконале володіння іноземними мовами студента ВНЗ, що сприяє мобільності та збільшенню шансів на працевлаштування, ефективному міжнародному спілкуванню й доступу до інформації. Знання іноземної мови як засобу соціального спілкування є невід'ємною частиною освітнього розвитку на цьому етапі. Процес євроінтеграції вимагає високого рівня іноземної мовленнєвої компетенції, що особливо необхідна для реалізації професійної діяльності та мобільності майбутнього фахівця. Випускник вищого навчального закладу повинен мати високий рівень іноземної мовленнєвої компетенції не тільки у межах професійного спрямування. Потреба у практичних навичках іноземної мови передбачена Програмою Міністерства науки і освіти України для випускників університетів. Це означає, що в період навчання студенти повинні оволодіти цілим комплексом мовленнєвих навичок і вмінь як основи комунікативного рівня. Сукупність мовленнєвих і комунікативних навичок необхідно розвивати у всіх видах діяльності: аудіюванні, мовленні, читанні, письмі, а також перекладі фахових текстів [4].

Зважаючи на вищезазначене, методика викладання іноземних мов потребує урізноманітнення та оновлення, а саме: залучення різних методів з метою розвитку мовленнєвих і комунікативних навичок студентів.

Пропонуємо розглянути три підходи щодо вдосконалення викладання іноземних мов професійного спрямування: комунікативний, самостійно-індивідуальний та технологічний.

Комунікативний підхід. Постійно зростаюча потреба у фахівцях, які вільно володіють іноземною мовою на професійному рівні, зумовлює процес

вдосконалення викладання іноземної мови професійного спрямування. Головною метою навчання іноземної мови професійного спрямування є оволодіння мовою не лише як інформативним засобом, а й користування мовою як засобом спілкування в професійно – орієнтованих комунікативних ситуаціях майбутньої професійної діяльності. Відтак увагу зосереджують на комунікативному підході. Мовленнєва спрямованість та ситуативність формують визначення комунікативного підходу і водночас є його принципами [5,29].

Реалізації принципів комунікативного підходу сприяє атмосфера колективного спілкування, співпраця студентів, координування викладача, взаємодія викладача зі студентами. Все це характеризує спеціальну форму організації пізнавальної діяльності - інтерактивне навчання, метою якого є створення комфортних умов навчання. Така форма навчання передбачає перенесення акценту з навчаючої діяльності викладача на пізнавальну активність студента, що сприяє розвитку його активності, творчості, ініціативності, розвитку особистих здібностей, гнучкості. До найпопулярніших інтерактивних методів навчання іноземної мови можна віднести метод групової дискусії. Характер та атмосфера колективного обговорення проблеми створюють сприятливі умови для розвитку навичок і умінь стисло, чітко та лаконічно висловлювати свої думки, уважно вислуховувати думки інших і аргументовано відстоювати особисті погляди [6,115]. Застосовуючи цей інтерактивний метод під час проведення практичних занять з іноземної мови, викладач скеровує студентів на самостійне вирішення поставленої проблеми.

Створення проблемних ситуацій та їх визначення сприяє розвитку креативності в пошуках спільного прийняття рішень. Так народжується дискусія – найактивніша форма мислення, переваги якої для вивчення іноземної мови беззаперечні (вміння висловити власну думку). Навчально-пізнавальна діяльність методом групової дискусії відбувається у таких етапах: створення груп, визначення та обговорення проблеми, слухання іншого погляду, знаходження компромісу з іншими, що розвиває вміння висловлюватися іноземною мовою. Щоб підвищити ефективність застосування цього методу у процесі викладання іноземної мови професійного спрямування, пропонується розгляд актуальних проблем для майбутнього фахівця у певній сфері відповідно до напрямку ВНЗ, факультету і спеціальності. Таким чином інтерактивна форма навчання особливо вагома для вивчення іноземної мови професійного спрямування, адже перебуваючи у активній діяльності, студент постійно знаходиться у мовному середовищі.

На думку психологів, вивчення іноземної мови варто розглядати як процес адаптації до умов наявного соціального середовища, що відбувається під час організованої діяльності. Мовне середовище – інформативна складова

соціального середовища перебування людини, в якому значуща інформація передається мовними засобами (відтворення за допомогою знаків мови) [8, с. 67].

Беручи до уваги визначення вищезазначених термінів, зосередимо увагу на важливості залучення інтерактивних методів у процес вивчення іноземних мов, ефективність яких доведена в експериментальних дослідженнях вітчизняних та зарубіжних педагогів (А. Балаєва, О. І. Пометун, Л. Пироженко).

Самостійно-індивідуальний підхід. Ефективність вивчення іноземних мов значною мірою залежить від викладача як організатора навчального процесу. Проте на цьому етапі у процесі приєднання до Болонського процесу вагоме місце посідає індивідуально-самостійна діяльність студента.

Самостійна навчальна діяльність є одним із компонентів внутрішньої оболонки системи підготовки студентів університетів. Самостійною навчальною діяльністю називають різноманітні види індивідуальної та пізнавальної діяльності, яка здійснюється на навчальних заняттях або поза ними за завданнями викладача, під його керівництвом, однак без його безпосередньої участі. Реалізація цих настанов вимагає від особистості, яка навчається, активної розумової праці, самостійного виконання різних видів пізнавальних завдань, застосування раніше засвоєних знань на основі педагогічного керівництва [2, 62]. Мотивуючи студентів до індивідуальної роботи, викладач набуває роль радника, консультанта, помічника. Серед індивідуально-самостійних робіт розглянемо два типи та їхні етапи:

Проектна робота

1. Вибір тематики.
2. Опрацювання літератури.
3. Презентація/ усна доповідь.
4. Оцінювання.

Індивідуальне читання

1. Опрацювання літератури.
2. Оформлення термінологічного словника.
3. Анотування тексту.
4. Оцінювання.

Обидва види індивідуальної діяльності застосовують викладачі нашого ВНЗ. Перевагами таких робіт є введення нових лексичних одиниць в іноземну мовленнєву компетенцію студентів та використання фахової термінології у майбутній професійній діяльності. Особливе значення має звітність про виконання індивідуальної роботи. У першому випадку – презентація проектної роботи, за допомогою якої студент поступово долає мовний бар'єр і страх перед аудиторією, розвиваючи навички говоріння. У другому випадку – анотування чи реферування тексту після опрацювання оригінальної іноземної літератури, що розвиває науковий стиль письма іноземною мовою. Оцінюючи індивідуальну роботу студента, викладач

повинен пам'ятати, що виставляючи бали, він мотивує подальшу пізнавальну та науково-пошукову діяльність студента.

Технологічний підхід. Актуальність використання інтернет-методик у навчальному процесі пов'язана не тільки із технологічним прогресом, а й з постійним прагненням почерпнути дедалі більший обсяг інформації. Залучення таких методів у процес навчання іноземних мов поєднує інформативний та культурологічний аспекти, оскільки один із принципів викладання іноземних мов – той, який акцентує на вивченні мови в культурному контексті.

Отже, Інтернет є цінний для пошуку інформації різного спрямування (географічної, історичної, соціальної, культурної, економічної та політичної), що особливо важливо для вивчення іноземних мов професійного спрямування. Спілкування за допомогою електронної пошти в Інтернеті є корисним засобом для вивчення іноземної мови в аудиторії. Електронна пошта дає змогу студентам контактувати з первинними носіями мови, яку вивчають. Застосування інтернет-методик в аудиторній діяльності студентів на практичних заняттях з іноземної мови є джерелом їхньої додаткової мотивації завдяки розширенню мовного середовища та пізнання культури іноземної країни, а також у соціальній, професійно-академічній та практичній спрямованості такої діяльності [8, с. 92].

Загалом організація практичного заняття з іноземної мови є класичною (поєднання різних видів діяльності: мовлення, аудіювання, читання, написання). Огляд наведених підходів засвідчує ефективність і практичність у застосуванні, адже створювати всі умови для ефективного оволодіння іноземними мовами – особливо важливе завдання для викладачів ВНЗ України у процесі приєднання до Болонського процесу. На нашу думку, застосування проаналізованих методів сприяє вдосконаленню процесу викладання іноземної мови професійного спрямування, однак, зважаючи на нововведення в навчальному процесі, особливу увагу варто приділити технологічному підходу, засобам його реалізації, детальнішому аналізу, що визначає проблематику нашого подальшого дослідження.

1. Англійська мова спеціального вжитку в Україні (ESP) Допроєктне дослідження. К., 2004.
2. *Бородіна Г. І.* Комунікативно-орієнтоване навчання іноземній мові у немовному вузі // *Іноземні мови*. 2005. № 2.
3. Національна доктрина розвитку освіти в Україні у XXI столітті // *Освіта*. 2002. № 347.
4. *Ніконова Н. Т.* Організація системи роботи з використанням активно-орієнтованого методу навчання // *Актуальні проблеми викладання іноземних мов у вищій школі*. Донецьк, 2003.

5. Основні засади розвитку вищої освіти в Україні в контексті Болонського процесу (Документи і матеріали 2003-2004 рр.) / За ред. В. Кременя. К., 2004.
6. Професійно педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку: Монографія / Авт. кол. О. А. Дубасинюк, О. Є. Антинова, С. С. Вітвицька та ін. Житомир, 2006.
7. Соціальна педагогіка: Підручник / За ред. А. Й. Капської. К., 2006.
8. Сучасні проблеми лінгвістичних досліджень і методика викладання іноземних мов професійного спілкування у вищій школі: Зб. наук. пр. / За ред. В. Т. Сулима, С. Н. Денисенко. Ч.2. Львів, 2007.
9. Ягунов В. В. Педагогіка: Навч. посіб. К., 2002.

MAIN APPROACHES TO TEACHING FOREIGN LANGUAGE FOR SPECIAL PURPOSE IN THE CONTEXT OF BOLOGNA PROCESS

Yulia Zayats'

*Ivan Franko National University of L'viv
Doroshenko Str., 41, UA – 79000 L'viv, Ukraine*

The article analyses the main approaches to teaching foreign language for special purpose; it describes the means of their realisation.

Key words: foreign language for special purpose, communicative approach, independent and individual approach, technological approach.

ОСНОВНЫЕ ПОДХОДЫ К ПРЕПОДАВАНИЮ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО НАПРАВЛЕНИЯ В КОНТЕКСТЕ БОЛОНСКОГО ПРОЦЕССА

Юлия Заяц

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко
ул. Дорошенко, 41, 79000 Львов, Украина*

В статье проанализированы основные подходы к преподаванию иностранного языка профессионального направления и рассмотрены средства их реализации.

Ключевые слова: иностранный язык профессионального направления, коммуникативный подход, индивидуально-самостоятельный подход, технологический подход.

Стаття надійшла до редколегії 11.06.2008

Прийнята до друку 09.10.2008